

KRANJSKI ALPINISTI SO PLEZALI OD GRINTOVCEV DO EVERESTA

PREDVOJNI KRANJSKI PLEZALCI

FRANC EKAR

Po podatkih, ki so nam na voljo, segajo prvi zapiski o kranjskem alpinizmu v drugo polovico 19. stoletja, ko je avstrijski turistični časopis *Ö. Tur. Zeitung* v letniku 1881/82 uvrstil Kranjčana **Avgusta** in **Rajmunda Sušnika** med najboljše tedanje alpiniste, ker sta opravila zimski vzpon na Triglav celo pred zelo opevanim Kugyjevim vzponom na to goro.

PRVI POZIMI NA TRIGLAVU

Leta 1882 so Avgust in Rajmund Sušnik ter **Konrad Pučnik** iz Kranja z vodnikom **Jurijem Štularjem**, po domače Suhadolnikom, stopili na vrh Grintovca, ki so ga od Frischaufove koče dosegli v sedmih urah. Konrad Pučnik je bil sicer oče dolgoletnega odbornika SPD **A. Pučnika**, ki omenja, da je imela trojica, opremljena z drvarskimi kramžarji in gorskimi palicami, lepo vreme s čistim razgledom.

Alpinus Handbuch iz tistih let navaja, da je bil Avgust Sušnik (ki so ga pisali kot Lušnik) na Triglavu že pred tem dogodkom, in sicer 15. marca 1881. Isti časopis mu pripisuje tudi prvi zimski pristop na Grintovec. Avgust Sušnik je bil torej pozimi na Triglavu pred Kugyjem. Takšno trditev je zapisal tudi **Boris Režek** v svoji knjigi »Stene in grebeni« iz leta 1995 na strani 340.

Dr. Julius Kugy, rojen 19. septembra 1858 v Trstu, je prvi opisovalec in častilec Julijskih Alp. Kot je zapisal **dr. Henrik Tuma** v svoji knjigi »Pomen in razvoj alpinizma« na strani 63, ki je izšla v založbi »Skale«, je Kugy 26. decembra 1894 opravil zimsko turo na Triglav v spremstvu **Andreja Komaca-Mote** in **Josipa Komaca-Pavra** iz Trente. V tem pisanju dr. Tume, ki je najobjektivnejše planinsko spise tistih časov, ni nikjer zapisano ali vsaj namignjeno, da bi bil to prvi pristop pozimi na Triglav. Omenjeni niso niti zimski vzponi na Triglav pred datumom, ki jih omenja avstrijsko-nemška literatura. V knjigi »Pet stoletij Triglava«, ki je v slovenskem prevodu izšla leta 1973, pa je Kugy zapisal trditev, da je bil njegov zimski vzpon na Triglav 26. decembra 1884 dejanje, »kakršno ni dotlej še nikomur uspelo«. Ali sta različni trditvi zaradi pomanjkanja informacij ali zaverovanosti vase? Leta 1882 so zanesljivo natančni avstrijski viri registrirali in zapisali prvi zimski vzpon na Triglav Slovincem, Sušnikoma iz Kranja pa je to zanesljivo spoštljiv in častitljiv spomin in pomen temelj slovenskega zimskega alpinizma, čeprav je slovensko planinsko zgodovino pisje do takrat to izpuščalo oziroma obravnavalo samo obrobno.

JERNEJ KRČ, MOŽ IN POL

Ena od pomembnih osebnosti oziroma članov (ali kot so takrat govorili »udov«) kranjskega alpinizma oziro-

Jernej Krč

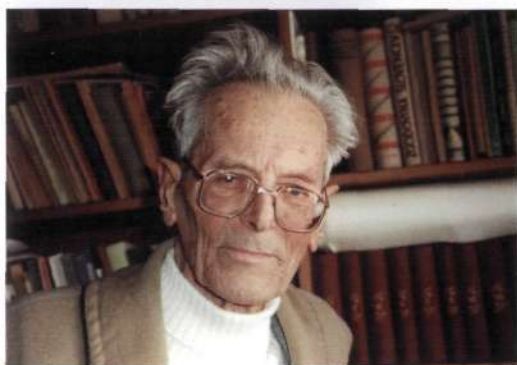
ma Kranjske podružnice Slovenskega planinskega društva je bil gorski vodnik in plezalec **Jernej Krč** (1871–1925), član Kranjske podružnice od leta 1901 do 1924, ki je s soplezalcem domačinom Kokrjanom prvi preplezal grapo med Veliko in Malo Koroško Babo.

Jernej Krč, rojen 23. avgusta 1871 v Kokri, po domače pri Tomažku pod ostenji Kalške gore, je bil markantna gorska osebnost, saj je bil že od leta 1890 aktiven gorski vodnik in oskrbnik Zoisove koče na Kokrskem sedlu, leta 1898 pa se je prijavil na jezerski cerkveni razpis za cerkovnika, se pravi mežnarja in organista. Na Jezerskem je še bolj spoznaval in vzljubil Grintovce in jezersko-koroške gore. Postal je prvi oskrbnik Češke koče, od koder je vodil turiste na vrhove Savinjskih Alp in Kamniških planin. Še posebej mu je bilo pri srcu vodenje na Veliko Koroško Babo preko Žrela in Vodin-Ledin čez Jezersko sedlo. To nedvoumno potrjujejo vpisi v knjigi vrh Babe od leta 1905 dalje, kjer smo zasledili šest vpisov Krčevega vodenja.

Za kranjsko planinstvo je pomembno, da je bil redni član Kranjske podružnice SPD od leta 1901 in da je bil

Beno Anderwald

Cene Malovrh februarja leta 1997

Ciril Hudovernik

poleg imenitne družbe Kranjčanov v prijateljevanju tudi s kranjskimi člani PD **Francetom Saleškim Finžgarjem** in **dr. Josipom Tominškom**, legendarnim urednikom Planinskega vestnika. Leta 1906 je Jernej Krč, tudi eden od najbolj priljubljenih jezerskih županov, kot prvi kranjski podružnični član opravil gorsko vodniški državni izpit.

Dne 25. januarja 1925. leta se je doma pri padcu po stopnicah smrtno ponesrečil.

POZABLJENI PRVOPRISTOPNIKI

Jernej Krč je za Kranjsko podružnico SPD prva registrirana alpinistična, vodniška in gorsko reševalna osebnost, ki je bil poleg tega človek izjemno plemenitega srca. Tudi njegov sin **Viktor Krč** je bil odličen plezalec v navezi z **Andrejem Volcem**, drugi sin **Venci** pa je bil prav tako častilec in ljubitelj gorā ter kulturnik z Jezerškega.

Prvi slovenski alpinistično plezalni vodnik »Naš alpinizem« iz leta 1932 zelo skromno in obrobno opisuje plezalne smeri v jezersko-grintovškem območju, kjer so plezalci takrat opravili veliko plezalnih smeri III. in IV. težavnostne stopnje, kar je mogoče smatrati kot čisto klasiko in izvirnost. Ker se pisci za dosežene vzpone Kranjčanov niso zanimali in niso veliko pisali o plezalnih dosežkih domačinov in članov Kranjske podružnice SPD, ki so preplezali vrsto smeri od ostenja Rink do Dolgega hrbta, je na žalost pozabljeno, kdo so bili prvopristopniki.

Za kranjske alpiniste je – še posebej za čas pred prvo svetovno vojno – značilno, kar jim je bilo pozneje večkrat poodčitano, da so po opravljenem vzponu prav potihno godli sami sebi ter se zapredali v bajke in čare osebnih doživetij, na opisovanje doživetega in doseženega pa so pozabljali, zato je to sčasoma pač izginilo iz spomina.

VZPONI TRIDESETIH LET

Prva kranjska alpinistična osebnost iz predvojnega časa, že iz tridesetih let, je bil zanesljivo **Franc Jalen**, sin kranjske kmečke Kocarjeve domačije iz Huj pri Kranju. Bil je plezalec in poleg tega dokaj vrhunski turni smučar, ki je med drugim presmučal Kalški Greben, Dolge Njive in Srednji vrh, pozimi leta 1935 pa je s smučmi prečil tudi pot s Stola na Babo. V tistem času je za velik dosežek veljal tudi njegov vzpon na Matterhorn leta 1934, leto pozneje pa še vzpon v Visokih Turah in na Grossglockner. Na žalost so njegovi vzponi po brezpotjih v Grintovcih in Julijcih neregistrirani.

Izjemna plezalska aktivnost kranjskih alpinistov je bila v letih od 1935 do 1940. **Cene Malovrh** in **Ciril Hudovernik** sta po zahodni steni osvojila vrh Koroške Babe. Viktor Krč in **Ivo Serajnik** sta 26. septembra 1937 preplezala zahodno steno zadnjega vršaca Bab (danes se imenuje Ledinski vrh). Dne 9. julija 1938 sta Andrej Volc in Ivo Serajnik preplezala varianto Nemške smeri v Zahodni Babi. Dne 19. marca 1939 sta Andrej Volc in Ivo Serajnik opravila zimski vzpon na Veliko Koroško Babo. V istem času so bili planinsko, plezalsko in

Februarja 1939 na vrhu Slovenske smeri v Severni triglavski steni: Cene Malovrh, Beno Anderwald, Mirko Slapar, Bogdan Jordan

smučarsko aktivni še registrirani Viktor Krč, **Ljubo Grabnar** in **Ferdo Majnik**.

Dr. Cene Malovrh je v Planinskem vestniku leta 1960 opisal nekaj plezalnih tur v času tik pred začetkom druge svetovne vojne. Med drugim je opisal, kako sta s Cirilom Hudovernikom kar štiri dni taborila pod Savinjskim sedlom. Najprej sta preplezala severovzhodni raz Štajerske Rinke, drugi dan pa vzhodno steno Koroške Rinke. Naslednje leto je kar sam preplezal severni steber Skute, z **Benom Anderwaldom** steber Štruce, nato pa je verjetno zmogel prvenstveno smer ob Črni zajedi med Štruco in Dolгим hrbtom. Nekako v istem obdobju v že iztekajočih se tridesetih letih sta Cene Malovrh in Ciril Hudovernik preplezala severozahodni greben Kočne ter izpeljala smeri v zahodni steni Kokrske Kočne nad Povšnarjevo planino, vrinjeno med jugozahodni greben in greben kot nekakšen steber, zgrajen iz plati, ki mejijo na kamine in pokline na njegovem severnem obrobju.

LITER VINA ZA STENO

Teh sten, ki vse dosegajo višino okrog 600 metrov, niso uvrstili med velike plezalne probleme Savinjskih Alp, vendar so bile plezalsko za tisti čas – in so tudi za današnjega – zanimive. Kot piše v svoji knjigi Boris Režek, sta to stensko problematiko Kokrske Kočne razrešila Cene Malovrh in Ciril Hudovernik iz Kranja, ki sta se kot večina drugih slovenskih navez nenadoma pojavila na torišču. Tako je ta kranjska naveza v tem ostenju zašla v peto težavnostno stopnjo. Kot so zapisali, potem ta naveza ni več sodelovala in tako je omenjeni plezalni podvig V. težavnostne stopnje iz leta 1937 v zahodnem ostenju Kokrske Kočne ostal osamljen.

Veliko alpinistično dejanje kranjskih akademikov je bilo, ko so 11., 12. in 13. februarja 1939 Beno Anderwald, **Mirko Slapar**, **Bogdan Jordan** in Cene Malovrh preplezali Slovensko smer v Severni triglavski steni. To je bil zanesljivo drugi mejni dosežek tako kranjskega kot slovenskega alpinizma. Z alpinističnim zavidanjem se je s tem podvigom srečal tudi **Joža Čop**, za ta zimski plezalni vzpon v Steni pa je kranjskim plezalcem v hotelu Triglav v Mojstrani plačal liter kuhanega vina in to pospremil z besedami: »Gadje, ste nam jo požrli, a vam kljub temu čestitam; to se že spodobi proslaviti.«

Beno Anderwald, ki je bil študent pri arhitektu **Jožetu Plečniku**, je bil velika predvojna alpinistična osebnost. Poleg vzponov, ki jih je opravil v Visokih Turah, je plezal tudi v Rinkah, Skuti, Štruci, Triglavski steni, Špiku... Na žalost je Beno svoje življenje pustil v partizanih, ko so Nemci uničili tehniko, v kateri je delal, in vse ljudi pobili.

Tako je bila do nadaljnega sklenjena pot kranjskega alpinizma, ki je v času vojne zamrl. Niso pa bila uničenja hotenja in želje po osvajanju ostenj in vrhov ter potovanjih po drugih gorstvih tega zelenega in zasneženega planeta. Zadnja nedokončana smer vrhunske kranjske alpinistične naveze so preplezali štirje raztežaji Aschenbrennerjeve smeri v Travnikovem severozahodnem ostenju. Smer je še danes vrhunska, VI. stopnja klasičnega alpinizma. Tedanja mlada kranjska alpinista **Iztok Belehar** in **Franc Ekar** sta v celoti preplezala »Aschenbrennerja« šele v letu 1967.

Med osebnostmi, ki so se pred vojno ukvarjale z alpinističnimi dejavnostmi in so bili člani Kranjske podružnice SPD, najdemo še imena **Tone Ekar**, **Milan Ekar** in **Viktor Vreš**, ki je bil tudi skalaš, ter začetnikov **Draga** 203

Križnarja in Toneta Tičarja iz Preddvora, ki sta prve kline zabila v današnji vrtec nad Novo vasjo v soteski Bistrice.

To je le nekaj pogledov v kranjski alpinizem tridesetih let, ki je bil zanesljivo primerljiv s plezanjem alpinistov iz drugih območij Savinjskih in Julijskih Alp, s katerim je bilo sklenjeno slovensko predvojno alpinistično udejstvovanje. Poleg Bena Anderwalda so v vojni vihri pustili življenja še kranjski plezalci Viktor Krč, ki je padel

leta 1944 pri Žužemberku v boju z okupatorjem, Ljubo Grabnar-Vrhan, ki je padel kot partizan novembra 1944 v Maloščah na Koroškem, in Ferdo Majnik, ki je leta 1945 umrl v zloglasnem nemško-avstrijskem taborišču Mauthausen.

Viri:

Planinski vestnik, 1960

Vpisna knjiga z Velike Koroške Babe 1905–1941

Cene Malovrh: Severna triglavska stena pozimi

Pohodne palice Komperdell

Znana avstrijska tovarna smučarskih palic Komperdell je zadnja leta veliko vlagala v razvoj in kakovost pohodnih palic. Te postajajo praktično nepogrešljiv del opreme ne le turnih smučarjev, ampak tudi planincev, alpinistov, pohodnikov in turistov, ki radi hodijo. Poleg kvalitetne izdelave, ki jih uvršča na prvo mesto med svetovnimi proizvajalci, so čisto na vrhu tudi po pestrosti ponudbe različnih modelov. Ti so prilagojeni najrazličnejšim potrebam uporabnikov. Pestrost ponudbe in domišljena izvedba seveda nista naključni. V zadnjih nekaj letih je tovarni uspelo pridobiti nekaj vrhunskih alpinistov, ki so s svojimi izkušnjami in testiranjem sodelovali pri razvoju. V petčlanskem Komperdellovem pro teamu sta poleg **Thomasa Bubendorferja**, **Hansa Kammerlanderja** in **Alexandra Huberja** tudi dva Slovenca, **Tomaž Humar** in **Viki Grošelj**.

Med več kot 30 modeli teleskopskih palic, povečini opremljenih s podaljšanimi ročaji iz lahke plute ali neoprena, naj predstavim le nekaj najzanimivejših in najnovejših modelov.

Contour vario probe je zelo lahka dvodelna palica, ki jo z nekaj prijemi zlahka spremenimo v lavinsko sondo dolžine 247 cm. Med hojo in smučanjem jo lahko prilagajamo višini od 115 do 150 cm. Zgornji del je iz vročinsko obdelanega aluminija, spodnji pa iz posebej lahkega karbona. Kot vse ostale modele tudi tega odlikuje domišljen sistem pritrjevanja krplic, ki jih lahko poljubno in enostavno menjamo.

Za turne smučarje je pomemben izdelek tovarne Komperdell še snežna lopata s priključnim sistemom, ki jo lahko pritrdimo na kateri koli model tovarniške palice z dimenzijo zgornjega dela palice 18 mm.

Naslednja zanimiva ponudba so tridelne contourgrip antishock palice. Z vgrajenimi amortizerji blažijo obremenitve v zapestjih, predvsem pri hoji navzdol. Kot velika večina tridelnih palic je njihova višina nastavljiva do 145 cm.

Morda najuporabnejši model za alpiniste pa so palice contourgrip compact. Te izjemno lahke palice se raztegnejo le do višine 125 cm, vendar je potrebno vedeti, da je 125 cm in manj uporabna višina za več kot 90 odstotkov gornikov. Velika prednost pa je v tem, da se zložijo na komaj 52 cm. Idealne so te palice za dostop do stene, kjer jih zlahka pospravimo v še tako majhen nahrbtnik, z vrha stene pa nam spet močno olajšajo sestop. Kot velika večina Komperdellovih modelov imajo tudi te z neoprenom podložene pasove na ročajih, ki dajejo prijeten občutek roki in obenem trden prijem.

Cena Komperdellovih izdelkov je sicer za malenkost višja od izdelkov drugih proizvajalcev, ki so preplavili slovenski trg, vendar nam kvaliteta, uporabnost in vzdržljivost nekajkrat povrneta vloženi denar. Glavni uvoznik Komperdellovih izdelkov za Slovenijo je podjetje DUEM – Medvode, proizvodnja in trženje, Verje 9a, 1215 Medvode, tel. 01/3621 228, kjer postrežejo z dodatnimi informacijami in predstavijo Komperdellov spremljevalni program. Palice so na prodaj v boljše založenih trgovinah z gorniško opremo in v nekaterih planinskih kočah.

Na koncu pa le še vprašanje o smiselnosti uporabe palic pri hoji. Dejstvo je, da z njihovo uporabo močno razbremenjujemo mišice nog, lažje vzdržujemo ravnotežje, lažje dihamo in dodatno krepimo mišice tudi zgornjega dela telesa in rok. Znanstvene študije so pokazale, da na osemurni turi v gorah s pomočjo palic pritisk na naša kolena zmanjšamo kar za 250 ton! Več kot dovolj »težak« razlog za nakup kvalitetnih pohodnih palic!

Viki Grošelj

S palicami Komperdell na Šmaria goro, na Triglav, na Mont Blanc, na Everestu.
Viki Grošelj

Tomaž Humar
in
Viki Grošelj
uporabljata
vrhunske
pohodniške palice

KOMPERDELL